

3. NÚTÍMARÍKI Í MÓTUN

Markmið

Að nemandi átti sig á:

- að sjálfstæði landsins jókst með heimastjórn og fullveldi
- að heimastjórnin stóð fyrir meiri framkvæmdum en áður þekktust
- að á heimastjórnartímanum var lagður grundvöllur að nútímaríki
- að fyrri heimsstyrjöldin hafði töluverð áhrif á hag landsmanna
- að kröfur Íslendinga um aukið sjálfstæði jukust smám saman.

Kennsla

Gera þarf nemendum grein fyrir að með heimastjórninni færðist stjórn landsins mikið til á íslenskar hendur en með henni fengu Íslendingar framkvæmdavaldið inn í landið. Um leið var tekið upp þingræði sem felur í sér að ráðherrann varð að njóta stuðnings Alþingis. Benda má á að í upphafi heimastjórnartímans höfðu einungis sæmilega efnaðir karlmenn kosningarétt.

Skýra skal fyrir nemendum að heimastjórnin stóð fyrir miklum framkvæmdum sem miðuðu að því að gera Ísland að nútímaríki. Mestu skipti tilkoma símans, stórbættar samgöngur og umbætur í menntamálum.

Fyrri heimsstyrjöldin hafði töluverða erfiðleika í för með sér en um leið skapaðist betra tækifæri til aukins sjálfstæðis frá Dönnum. Fullveldi fékkst 1918 en hollt er að hafa í huga að völdin voru eftir sem áður einkum í höndum innlendrar valdastéttar.

Umræður

- Hvaða breytingar urðu á stjórn landsins með tilkomu heimastjórnar?
- Hvað er átt við með þingræði?
- Var Ísland lýðræðisríki?
- Hvaða breytingar urðu á umsvifum ríkisins með tilkomu heimastjórnar?
- Hvernig þróaðist Ísland í átt til nútímaríkis á heimastjórnartímanum?
- Hvaða áhrif hafði fyrri heimsstyrjöldin hérlendis?
- Hvað breyttist með fullveldinu?

VERKEFNI

Ritun

- Ímyndaðu þér að þú sért fyrsti ráðherrann og haldir dagbók. Skrifðu dagbókarfærslu þar sem þú segir frá fyrsta vinnudeginum. Hafðu sérstaklega í huga hvað það gæti verið sem ráðherrann vildi koma í verk á starfstíma sínum.
- Skrifðu frétt af því þegar síminn kom til landsins þar sem fram kemur hvaða breytingar hann muni hafa í för með sér. Hafðu í huga að þar með gátu blöðin fengið fréttir frá útlöndum samdægurs. Mundu einnig að almenningur eignaðist síma löngu síðar. Það voru einungis þeir best settu sem höfðu ráð á síma í upphafi.
- Ímyndaðu þér að þú sért danski skipherrann sem gerði hvítbláa fánann upptækan í Reykjavíkurhöfn árið 1913. Skrifðu bréf fyrir hans hönd sem hann sendir yfirmanni sínum í Kaupmannahöfn. Reyndu að ímynda þér hvernig hann hefði lýst atburðinum.
- Ímyndaðu þér að þú hafir verið staddur fyrir utan stjórnarráðið þegar Ísland varð fullvalda árið 1918. Skrifðu dagbókarfærslu þar sem þú gerir grein fyrir upplifun þinni og hugsunum.

Myndmennt

- Teiknaðu mynd eða myndasýrpu að helstu framfaramálum heimastjórnartímans. Hafðu t.d. í huga fjarskipti, samgöngur og fræðslumál.
- Teiknaðu mynd eða myndasýrpu þar sem áhrif fyrri heimsstyrjaldar á Íslandi koma fram. Hafðu t.d. í huga stöðu Íslands gagnvart Danmörku (hvaða áhrif hafði stríðið á samband landanna) og efnahagsleg áhrif (áhrif á verðlag og skort á vörum).

Kort

- Aflaðu þér upplýsinga um hvaða lönd tóku þátt í fyrri heimsstyrjöldinni og í hvaða fylkingar löndin skiptust. Litaðu löndin eftir því í hvorri fylkingunni þau voru. Athugaðu hvernig Ísland og Danmörk tengdust sitt hvorum stríðsaðilanum.

Tímaás

- Aflaðu þér upplýsinga um helstu ártöl sem tengjast heimastjórnartímanum og settu inn á tímaásinn.

Leikræn tjáning

- Nemendur búa til leikþátt sem á sér stað á Alþingi. Einn leikur ráðherrann sem vill fá stuðning þingsins fyrir einhverju máli. Sumir þingmenn eru fylgjandi en aðrir andvígir.